

УДК 342.951:351.741

В. О. Ільницький
*аспірант кафедри адміністративного права
та адміністративної діяльності
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У СФЕРІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Досліджено і проаналізовано досвід зарубіжних країн стосовно поняття адміністративно-процесуальної діяльності органів Національної поліції. Запозичено модель діяльності цих органів з міжнародного прикладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

1. Матюхіна Н.П. Поліція Великобританії: сучасні тенденції розвитку та управління.

2. Варунц Л.Д. Поліція та населення: напрямки взаємодії: (з досвіду Канади).

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення поняття адміністративно-процесуальної діяльності органів Національної поліції на прикладі різних розвинених держав і запозичення досвіду для діяльності Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Останні роки ознаменувались реформуванням правоохоронної системи, спрямованим на зміну змісту й орієнтирів у роботі її органів. Зміна та реформування адміністративно-процесуальної діяльності міліції мають на меті зміну пріоритетів її діяльності з державно-орієнтованих на суспільно-орієнтовані, трансформацію у національну поліцію.

Так, Д. Грін зазначає, що сьогодні більшість поліцейських відомств відчувають інформаційний голод та не можуть точно ідентифікувати проблеми, а також їм не вистачає адміністративної та психологічної гнучкості для миттєвого реагування на обстановку, яка швидко змінюється [1].

Правоохоронні органи багатьох країн узяли на озброєння і сьогодні активно реалізують так звану модель «Community Policing», яка є синтезом традиційних тактик припинення правопорушень і участі громадськості у цій роботі. Вона, по суті, стала новою філософією поліцейської діяльності, в якій поліція сформована за принципом децентралізації її структури, працює на основі тісного зв'язку з громадянами. Дослідження показують, що така концепція сприяє підвищенню ефективності поліцейських у своїй роботі, позитивній зміні мотивації їхньої праці, розширення ролі працівників поліції у суспільстві, поліпшенню взаємовідносин як між поліцейськими, так і між громадянами [2; 3].

Комуніальне поліціювання є новим напрямком реформи поліцейської діяльності, яке спонукає громадян держави та поліцейських, які виконують свої функції, тісно співпрацювати між собою

та по-новому припиняти правопорушення. Законотворчій громадянській певною мірою отримують доступ до процесу поліціювання та охорони порядку, а також право впливати на цей процес. Вони отримують таке право завдяки активній підтримці дій поліції у питаннях охорони порядку та своїй участі у цій діяльності. Сам процес комуніального поліціювання покладає велику відповідальність на простих виконавців (лінійних офіцерів), які повинні мати високий професійний рівень та чітко усвідомлювати своє завдання. Поліцейський не повинен обмежуватись патрульним масштабом та підпорядковуватись виключно командам по радіо, він також має здійснювати прямий контакт із людьми на території обслуговування. Працівники поліції, втілюючи в життя програму комуніального поліціювання, зобов'язані активно співпрацювати з добровольцями серед громадян. Ця сфера реформування передбачає створення нового типу взаємовідносин між поліцією та громадянами. Ці взаємовідносини базуються на взаємній довірі і передбачають, що громадяни беруть на себе частину відповідальності за те, що поліція повільніше реагує на виклики, які не потребують термінового втручання, а громадянам самим пропонується розв'язувати свої дрібні проблеми, даючи можливість поліції зосередитись на основних напрямках діяльності з охорони громадського порядку. Поліція сприяє створенню такого мікроклімату в районі виконання своїх обов'язків, який би був спокійним, врівноваженим та розміреним завдяки діяльності як поліції, так і добровільних помічників серед жителів цього району [4, с. 6].

За сучасних умов найбільший вплив на управління поліцейськими органами мають установлені в країні міра централізації та децентралізації органів управління. Наприклад, у США діяльність поліції характеризується наявністю доволі широкої децентралізації. Ґрунтуючись на повноваженнях, що закріплені за штатами та їх органами управління, поліцейські агенції кожного штату автономні одна від одної і від федеральних правоохоронних органів. Низовий рівень загальної структури правоохоронних органів США представлений муніципальними правоохоронними органами, які складають близько 80% від загальної чисельності поліцейських країни. Це найбільш чисельний загін правоохоронних органів, де скон-

центрована більшість офіцерів поліції. Подібна тенденція характеризує і розвиток системи охорони громадського порядку Великобританії.

У Європі модель цілком децентралізованої поліції, організованої на принципах самоврядування, діє тільки у Швейцарії. У цій країні відсутній єдиний і монолітний корпус державної поліції, чисельність органів правопорядку і принципи їх функціонування визначають місцеві (кантональні) органи влади. За таких умов спостерігаються значні розходження в організації поліцейських служб.

Зарубіжні країни накопичили значний досвід щодо підготовки кадрів для поліцейських служб. Організація адміністративно-процесуальної діяльності щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, припинення правопорушень у всіх їх проявах у кожній країні має свої особливості.

Початок міжнародного або світового зародження поліції розпочався з прийняттям Кодексу поведінки службовців органів правопорядку, затвердженого резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 34/169 від 17.12.1979 р., де у ст. 1 зазначено таке: «службовці органів правопорядку повинні завжди виконувати обов'язки, покладені на них законом, служити суспільству та захищати всіх людей від протиправних діянь відповідно до високого рівня відповідальності, якого вимагає їхня професія». Ці положення можна вважати першим міжнародно-закріпленим фундаментом для розвитку поліції та співпраці поліцейських органів різних держав. Ст. 2 вказаного Кодексу зазначає, що під час виконання своїх обов'язків службовці органів правопорядку повинні поважати і захищати людську гідність, підтримувати та захищати права людини стосовно всіх осіб. Стаття розкриває зміст захисту тих прав людини, які визначені і захищені національним і міжнародним правом [5, с. 8].

Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) «Про Декларацію про поліцію» наголошує, що повна реалізація прав людини й основоположних свобод, гарантованих Європейською конвенцією про права людини та іншими національними і міжнародними документами, має за необхідну основу існування мирного суспільства, яке користується перевагами порядку та публічної безпеки. У зв'язку тим, що поліція відіграє життєво важливу роль в усіх державах-учасниках, до неї часто звертаються з проханням втрутитись у небезпечних для громадян обставинах, обов'язки поліції стають дедалі важчими, тому правила поведінки її службовців потребують досить точного визначення. У документі зроблено висновок, що європейській системі захисту прав людини пішло б на користь, якби існували загальновизнані норми, що стосуються професійної етики поліції, які враховували б принципи прав

людини й основоположних свобод, а також зазначено, що поліцейські сили є публічною службою, створеною відповідно до закону, яка повинна нести відповідальність за підтримання та забезпечення правопорядку [6, с. 18].

І хоча Україна однією з останніх пострадянських країн ступила на довгий шлях трансформації міліції у поліцію, але ми вважаємо, що вона обрала правильний шлях реформації, діючи згідно з основами міжнародного права. Будучи членом Ради Європи, Україна повинна дотримуватись міжнародних стандартів у сфері діяльності поліцейських та користуватись досвідом зарубіжних країн. Діяльність поліції в Україні, на нашу думку, повинна ґрунтуватись на основі Рекомендацій Комітету міністрів державам-учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалених Комітетом міністрів Ради Європи 19.09.2001 р. на 765-му засіданні заступників міністрів. Згідно з цим документом основними цілями поліції у демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, є:

- підтримка публічного спокою, забезпечення права і порядку в суспільстві;
- захист і дотримання основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції про права людини;
- запобігання та припинення правопорушень;
- виявлення правопорушень;
- надання допомоги і послуг суспільству.

Діяльність поліції завжди має здійснюватись відповідно до національного законодавства і міжнародних стандартів, визнаних державою. Законодавство про поліцію повинно бути доступним для громадськості, досить зрозумілим і точним, за необхідності супроводжуватись чітким підзаконним регулюванням, також доступним для громадськості. На персонал поліції повинно поширюватись таке ж законодавство, що й на звичайних громадян, і винятки можуть бути виправдані тільки з причин належної роботи поліції в демократичному суспільстві. Поліцейські розслідування повинні щонайменше ґрунтуватись на розумній підозрі про фактичне вчинення або можливе порушення чи правопорушення. Поліція має дотримуватись тих принципів, що кожен обвинувачений у вчиненні правопорушення вважається невинуватим доти, доки його вина не буде визнана судом, і що кожен обвинувачений у вчиненні правопорушення має певні права, зокрема право бути невідкладно повідомленим про обвинувачення проти нього/неї, право на підготовку свого захисту або особисто, або з використанням правової допомоги на власний вибір. Поліцейські розслідування повинні бути об'єктивними і справедливими, чутливими і гнучкими до особливих потреб вразливих осіб (дітей, підлітків, жінок, меншин, зокрема етнічних).

Гідне виконання повноважень поліції та належне реформування, вдосконалення і розвиток правоохоронних органів неможливі без порівняльного аналізу з країнами, де ці органи вже успішно функціонують.

Франція. Поліцейська система Франції належить до однієї з найстаріших систем Європи. Тут історично склалась централізована система поліцейського управління. Сучасна поліцейська система Франції є складним апаратом із власною структурою, що покликаний захищати інтереси адміністрації. Структурно цей апарат складається з таких підрозділів: національна поліція, муніципальна поліція, жандармерія.

Потрібно також наголосити на тому, що всі поліцейські сили країни об'єднані в межах національної поліції, якою керує генеральна дирекція поліції МВС Франції. У період мирного існування держави жандармерія перебуває в оперативному підпорядкуванні МВС [7, с. 59]. Міністр внутрішніх справ призначається президентом республіки і є одним із провідних членів уряду. У складі МВС Франції діють генеральна дирекція національної поліції, генеральна дирекція місцевих колективів, дирекція громадської безпеки, дирекція регламентації та права, центральна дирекція управління, дирекція особового складу й навчальних закладів поліції, дирекція технічних служб [7, с. 703].

Контрольні й організаційно-штабні функції виконує Генеральна інспекція національної поліції. За призначенням розрізняють дві основні системи поліції – адміністративну і судову (кримінальну) [7, с. 38]. Адміністративна поліція здійснює попередження правопорушень та інші профілактичні функції. Судова (кримінальна) поліція займається розкриттям злочинів, виявленням обставин їх скоєння, розшуком, затриманням злочинців і передачею звинувачених судовим органам. Розслідування більшості злочинів здійснює судова поліція, офіцери якої мають право на проведення самостійного попереднього розслідування.

Важливим елементом системи національних поліцейських органів Франції є муніципальна поліція. Історично до її складу входять муніципальна і сільська поліції. Упродовж кількох років мери деяких великих французьких міст, а саме тих, де поліцейський персонал було передано в розпорядження держави, вважали за необхідне створення муніципальної поліції. Сьогодні у великих і середніх населених пунктах, а також у великих містах, співіснують одночасно національна та муніципальна поліції.

Реформа початку 1980-х рр. внесла суттєві зміни не лише до правового статусу та організації місцевого самоврядування, а й до місцевої поліції. Йдеться насамперед про введення нового інституту комісарів республіки, який прийшов на зміну традиційному для Франції інституту префектів.

Після реформи комісар поліції не є представником місцевого колективу – департаменту (як це було у випадку з префектом), він діє лише як представник держави, і в цій ролі зобов'язаний вживати всіх необхідних заходів для забезпечення публічного порядку (громадської безпеки, спокою, санітарії) у відповідному департаменті [7, с. 74].

Комісар республіки здійснює свої повноваження в поліцейській сфері за допомогою або регламентації, або дозвільних чи заборонних юридичних актів. Він розпоряджається здебільшого особовим складом поліції, що підпорядковується МВС, та здійснює свою діяльність у межах департаменту. Зазначимо, що в більшості великих і важливих департаментів при комісарові республіки діють представники комісара республіки. Для виконання поліцейських завдань і функцій комісар республіки має у своєму розпорядженні такі служби: службу загальної інформації, якою керує начальник департаментської служби; служби національної поліції, якими керує департаментський начальник міської поліції. Хоча республіканські роти безпеки підпорядковуються міністрові внутрішніх справ, котрий ухвалює рішення про їх використання в непередбачених випадках, проте комісар республіки може залучити республіканські роти безпеки, дислоковані в його департаменті, до виконання заходів щодо охорони громадського порядку [7, с. 40–42].

Сфера повноважень муніципальної поліції в цілому проголошує, що «муніципальна поліція забезпечує належний порядок, громадську безпеку, спокій і санітарію» [7, с. 701].

Отже, компетенція муніципальної поліції обмежується забезпеченням публічного порядку: громадської безпеки, спокою та санітарії.

Структура муніципальної поліції досить розгалужена. Кожному напрямку діяльності відповідає окремий підрозділ. До системи муніципальної поліції належать:

1) поліція руху (для цієї поліції, котра забезпечує безпеку й безперервність дорожнього руху, встановлюється компетенція залежно від категорії і територіального розташування доріг);

2) поліція видовищ (забезпечує безпеку громадян і правопорядок під час проведення видовищних заходів – концертів, виставок, конкурсів, шоу тощо);

3) поліція споруд, що перебувають під загрозою руйнування (її основним завданням є втручання з метою попередження небезпеки в разі, якщо споруда, котра перебуває під загрозою руйнування, розташована поблизу дороги або площі й загрожує перехожим);

4) поліція попередження пожеж (ст. 132-2 Кодексу комун передбачає обов'язок муніципальної поліції попереджувати, запобігати й надавати необхідну допомогу у разі аварій та лих, пов'язаних із пожежами).

Компетенцію поліції визначено Законом Франції «Про посилення безпеки і захисту свободи особи» № 81-82 від 02.02.1981 р. Закон значно розширив підслідність кримінальних справ органам поліції за рахунок скорочення підслідності кримінальних справ судді. У 1990-х рр. у Франції прийнято також низку інших законодавчих актів, які значно посилюють роль поліції у житті суспільства [7, с. 704].

Великобританія. Особливої уваги заслуговує структура органів поліції Великобританії у зв'язку з високим рівнем довіри населення до поліції. Вирішальну роль у цьому відіграє вмiла організація поліцейської роботи. Розглянемо докладніше структурні підрозділи поліції Великобританії.

Органи територіальної поліції, яка виконує основний обсяг поліцейської роботи. Ця поліція обслуговує певні території, діючи на підставі Поліцейського акту 1996 р. (Англія та Уельс), Поліцейського акту 1967 р. (Шотландія) і Поліцейського акту 2000 р. (Північна Ірландія). В актах сформульована мета, організація, юрисдикція і відповідальність органів територіальної поліції. У Лондоні діють два територіальних поліцейських формування: Міська поліція в центрі Лондона і Скотленд-Ярд. Поряд із цим, самостійне місце посідають сили спеціальної поліції. До них належать транспортна поліція, поліція Міністерства оборони, військова поліція, поліція щодо мирного атому, агентство по боротьбі з організованою злочинністю. Крім того, структура поліцейських органів охоплює велику кількість формувань, заснованих на старому законодавстві або звичайному праві. Вони контролюють окремі невеликі території (порти, парки) або заходи.

Головний загін поліції Великобританії – констеблі. Вони мають право на проведення багатьох процесуальних дій, наприклад здійснювати арешт. Значна їх частина перебуває в територіальній поліції, а також у спеціальних підрозділах Британської транспортної поліції, військової поліції та поліції мирного атому. Низка нормативно-правових актів дозволяють наймати констеблів для конкретних завдань. Так з'являється поліція з охорони портів і доків, тунелів і лісів. Якщо адміністративними правопорушеннями невеликої тяжкості займаються рядові констеблі, то протидією та припиненням середніх і тяжких правопорушень займаються детективи. Детективи повинні аналізувати отримані докази, будувати на їх основі версії і здійснювати всі необхідні заходи. Крім протидії та припинення правопорушень та низки інших функцій, до повноважень детективів належить також захист свідків [8].

Боротьба з організованою, економічною злочинністю належить до компетенції спеціальної поліції – агентства по боротьбі з організованою злочинністю (SOCA). Це самостійна силова струк-

тура Сполученого Королівства, яка формально віднесена до Міністерства внутрішніх справ.

З утворенням SOCA у квітні 2006 р. їй були передані функції таких служб, як Національна антикримінальна бригада, Національна служба кримінальної розвідки, Національне об'єднання по боротьбі зі злочинами у сфері високих технологій, секція з розкриття та розслідування злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків Королівської акцизної і митної служби, Прикордонна служба – в частині компетенції протидії організованій злочинності у сфері міграції.

Співробітники SOCA мають сукупність повноважень констебля, офіцерів митної та міграційної служб. Вони не носять уніформи і не підлягають перевірці з боку констеблів територіальної поліції у побутових ситуаціях (на дорогах, вулиці тощо).

Спеціалізованою поліцейською структурою є Британська транспортна поліція (БТП), яка створена для забезпечення безпеки на залізничних магістралях. У штаті БТП нараховується близько 3 000 поліцейських офіцерів, у сфері уваги яких мережа національних і локальних залізниць, а також лондонське метро.

Поліція Міністерства оборони утворена шляхом злиття трьох управлінь поліцейських сил – військово-повітряних, сухопутних і військово-морських. Її функції пов'язані із забезпеченням безпеки військових об'єктів, роботою серед персоналу Міністерства оборони. Повноваження співробітників цієї поліції широкі й охоплюють усі права офіцерів підрозділів територіальної та спеціальної поліцій. Поліцію Міністерства оборони не слід плутати з Королівською військовою поліцією, яка є самостійною структурою [8].

Королівська військова поліція виконує завдання забезпечення правопорядку серед військово-вослужбовців. Вона попереджує правопорушення, здійснює підтримку порядку на військових базах [9].

До спеціальних поліцейських структур належить також цивільна ядерна поліція, на яку покладена відповідальність за безпеку атомних станцій та охорона транспортування атомних матеріалів для забезпечення виробничого циклу й утилізації відходів [10].

Потужну підтримку роботі поліції надає Національне агентство з поліпшення поліцейської роботи. До його завдань належить розвиток (створення і впровадження) нових інформаційних технологій, а також надання допомоги в підготовці кадрів для органів поліції. До складу Агентства входять Поліцейська інформаційно-технологічна організація і поліцейські органи Великобританії Центрекс. Поліцейська інформаційно-технологічна організація займається впровадженням технологій біометричної ідентифікації. Національне агентство з поліпшення поліцейської роботи було

створено за рекомендацією Асоціації начальників поліції в рамках реалізації зеленої карти «сумісного забезпечення громадської безпеки».

При поліції також функціонує відділ інформації. Його діяльність спрямована на зниження ризиків співробітників поліції, збереження часу і грошей, оптимізацію роботи. Відділ інформації містить і поповнює Національну поліцейську бібліотеку. До його складу входить бюро зниклих безвісти, яке розшукує осіб, ідентифікує непізнані групи. Бюро працює у контакт з поліцією та іншими організаціями, допомагаючи у розшуку безвісти зниклих [11].

Велику роль у поліпшенні роботи поліції виконує Асоціація начальників поліції. Особливо її зусилля помітні у сфері розробки стандартів поліцейської діяльності, провадження їх у систему підготовки службовців поліції. Іншим важливим напрямком діяльності Асоціації є розробка критеріїв ефективності роботи поліцейських органів. Тут в останні роки відбулася важлива зміна – відмова від самооцінки і визначення головним критерієм оцінку тих громад, які обслуговують сили поліції [12].

Аналіз діяльності поліції зарубіжних країн, вивчення досвіду розвитку поліцейських підрозділів може бути корисним для України як держави, яка прагне мати правоохоронні органи європейського зразка. Однак спостереження показують, що кожна з поліцейських систем світу має свою індивідуальну історію розвитку та свою специфіку. Тому одним з основних завдань, яке слід поставити перед Міністерством внутрішніх справ України, є вдосконалення органів внутрішніх справ з урахуванням позитивного досвіду поліцейської діяльності провідних країн Європи. У складних умовах реформування органів внутрішніх справ, розширення процесу їх інтеграції з міжнародним товариством правоохоронних органів об'єктивно зростає інтерес до досвіду поліцейських систем зарубіжних країн та досліджень сучасних проблем їхнього розвитку [13, с. 7]. Пізнання і конструктивне використання поліцейського досвіду розвинутих країн світу має суттєве теоретичне і практичне значення для забезпечення реформування органів внутрішніх справ відповідно до міжнародних стандартів [14, с. 92].

Найбільш вдало, на нашу думку, зміст поліцейської діяльності у сучасному демократичному суспільстві викладено американським поліцейським Д. Бейлі, який на підставі проведеного аналізу широкого кола нормативних приписів виокремив основні вимоги суспільства, які ставляться до поліцейських взагалі, незалежно від політичної системи країни.

1. Пріоритетним напрямком роботи поліції має бути служіння як потребам окремих громадян, так і суспільним групам (ефективне реагування

поліції на заяви окремих громадян, підтримка з ними постійного зв'язку та інформування про хід розгляду їхніх справ; здійснення постійного моніторингу ситуації щодо потреб вразливих груп населення, які потребують підвищеної уваги та додаткового захисту своїх прав з боку поліції, розроблення відповідних програм або планів заходів щодо надання їм додаткової допомоги, відслідковування їх ефективності).

2. Поліція повинна відповідати перед законом, а не перед урядом (усі рішення поліції мають бути вмотивовані законом та підтримані судом, а не диктуватись урядом та побажаннями політичних партій; ноти підтримки або протесту, політичні заяви тощо можуть бути взяті до уваги керівниками поліції під час прийняття управлінських рішень, проте лише як додаткові аргументи (контраргументи) до вимог закону, на підставі яких діє поліція).

3. Поліція повинна захищати права людини, особливо ті, які є необхідними для вільної політичної діяльності у демократичному суспільстві (впровадження процедур та нормативних актів, які унеможливають здійснення свавільних арештів і затримань, забезпечують захист затриманих осіб від тортур; запровадження спеціального навчання персоналу з метою забезпечення прав людини в діяльності органів внутрішніх справ).

4. Поліція має бути прозорою у своїх діях (відкритість поліції для форм зовнішнього контролю, в тому числі громадського контролю, зокрема стосовно питань планування роботи поліції в цілому, реалізації запланованих заходів та результатів роботи).

Реформування органів внутрішніх справ є актуальним питанням в Україні, адже рівень довіри населення до міліції досягає критичної точки. Сьогодні спостерігається запозичення досвіду зарубіжних країн, зокрема залучення фахівців із Грузії та США.

Досвід реформування органів внутрішніх справ у Грузії, яке нещодавно відбулося, допоможе змінити на 90% правоохоронну систему взагалі. Так, до поліції Грузії не брали колишніх працівників правоохоронних органів і навіть громадян з юридичною освітою. В подальшому на роботу у поліцію приймали молодих людей віком від 19 до 35 років на загальних умовах. Патрульна служба була оновлена майже повністю. У службу детективів приймали і колишніх співробітників, але за умови, що за ними немає сумнівного минулого, після спеціальних тестів, перепідготовки і на загальних умовах з усіма. ДАІ було розформовано повністю. Створено систему поліцейських патрулів американського типу, наділених функціями обласної поліції. Патрульна служба поєднала функції дорожньої поліції і моментального реагування на звернення громадян до служби екс-

тренної допомоги. Екіпажі з двох осіб курсують за спеціально розробленими маршрутами. Патрульні машини в обов'язковому порядку їздять із ввімкненими пробісковими маячками. Норматив реакції на повідомлення про злочин або подію найближчого екіпажу складає кілька хвилин. Усі машини обладнані комп'ютерами, за якими можна перевірити будь-який транспортний засіб або особу затриманого. У машинах встановлено камери і ведеться запис розмов екіпажу, а також місця події, поліцейські мають право затримувати й опитувати людей тільки в певному секторі огляду камери своєї машини. Виїзд на лінію машини зі зламаним обладнанням спостереження може призвести до звільнення екіпажу і працівника, котрий випустив машину на лінію.

Будівлі поліції стали своєрідним символом нового стилю роботи. Будівля самого Міністерства внутрішніх справ, так само, як і поліцейські відділки, зроблена переважно зі скла. Вважаємо, що це нововведення потрібне і для органів внутрішніх справ України задля виконання принципу прозорості, який є основоположним у діяльності поліції. У такий спосіб влада б підкреслила, що відкритість є пріоритетом у роботі поліції, і це не зміниться. Поліцейські повинні перебувати в одній великій кімнаті.

У Грузії також суттєво підвищилась заробітна платня працівників правоохоронних органів, плюс медична страховка, страховка на випадок загибелі або каліцтва, премії, які можуть бути досить значними залежно від вислуги років, участі в розкритті конкретних злочинів. Але разом з цим введено жорсткий контроль і відповідальність. Було створено контролюючий орган – Генеральну інспекцію. Її співробітники постійно «відвідують» низові підрозділи. Наприклад, під виглядом простих громадян приходять у відділки і просять відкрити кримінальну справу з дріб'язкового приводу, про який раніше ніхто і розмовляти б не став, типу крадіжки мобільного телефону. Непорушення справи загрожує поліцейському кримінальною відповідальністю, не кажучи вже про звільнення та санкції, тому кількість порушених справ різко зросла, але оскільки це не є більше основним методом оцінки роботи, поліцейські самі стали набагато активніше брати справи в роботу. У результаті діяльності Генеральної інспекції за роки реформ державний апарат безперервно і наполегливо чиститься від корупції. У перші роки з оновленого МВС було звільнено або піддано юридичній відповідальності кілька сотень співробітників. У перші місяці роботи патрулів ефір провідних телекомпаній був переповнений кадрами дачі хабарів новим працівникам, які знімалися прихованою камерою агентами спецслужб. Спіймані на хабарі відправлялись у в'язницю строком на 10 років. Карались також і ті, хто хабар давав і хто такі факти замов-

чував. Так тривало доти, доки в поліції не зрозуміли, що брати хабарі не можна, порушувати закон не можна.

У Грузії Академія поліції не є вищим навчальним закладом. Сюди приходять люди, які вже мають вищу освіту (зазвичай правову). Навчання триває кілька місяців і супроводжується постійними іспитами, перевітками і випробуваннями. Потрапити до Академії складно. Крім курсантів, в Академії навчаються двічі на рік і вже працюючі поліцейські. Вони за один-два тижні проходять програми перепідготовки або отримують сертифікати нової спеціалізації (наприклад, детектива).

Одним із головних критеріїв оцінювання діяльності органів поліції є рівень довіри громадянського суспільства до них. Суспільно-політичні обставини сьогодення, що склалися в Україні, негативно вплинули на рівень довіри громадянського суспільства до органів внутрішніх справ та спричинили гостру потребу в пошуку нових шляхів удосконалення їх взаємодії. Попри те, що чинним законодавством України встановлено основні принципи, якими у своїй діяльності мають керуватись поліцейські (принципи законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадянськими організаціями й населенням, а також положення ратифікованої Україною міжнародної Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод»), показник їх практичного застосування досить низький.

Слід зазначити, що одним з основних напрямків роботи поліції є робота з кадрами, підготовка та стажування молодих співробітників поліції, підвищення їх правосвідомості та інтелектуального рівня. Початкова підготовка посідає центральне місце в структурі професійної освіти кадрів поліції, оскільки саме від якості початкового навчання залежить становлення і розвиток професійних якостей поліцейського. У поліції США, Великобританії та інших розвинутих країн світу цей вид підготовки є обов'язковим для всіх, хто прийшов на службу. Так повинно бути і в Україні, все починається з початкової підготовки, котра повинна проводитись у центрах підготовки поліцейських. Процес відбору кандидатів на службу в поліцію та їх навчання повинен залежити від рівня освіти, оскільки освітній і культурний рівень поліцейських є основним чинником, що забезпечує прогресивний розвиток поліції, а поліцейська освіта – це потужний резерв підвищення ефективності поліцейської діяльності. Рівень освіти для претендентів безпосередньо залежить від виду майбутньої роботи й обов'язків.

Висновки і пропозиції. Отже, користуючись досвідом створення та функціонування органів поліції у Грузії як найближчого сусіда, котрий реформував правоохорону систему та пройшов цей

шлях, покладаючись на досвід інших зарубіжних країн, влада України повинна запровадити якісні зміни у своїй державі та забезпечити всі необхідні умови для її процвітання [15, с. 132–135].

Література

1. Кукушкин В.М. Социологические проблемы полицейской деонтологии : дис. ... докт. социол. наук / В.М. Кукушкин. – М., 1994 ; Шалагин Д.Д. Полиция США – Проблемы экстремальной и кризисной психологии : дис. ... канд. юрид. наук / Д.Д. Шалагин. – М., 1998.
2. Губанов А.В. Полиция зарубежных стран: основные черты организации и деятельности / А.В. Губанов. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1991 ; Губанов А.В. Полиция Запада: основы деятельности по охране правопорядка / А.В. Губанов. – М. : ВНИИ МВД России, 1993. – 365 с.
3. Про Національну поліцію : Закон України № 580-VIII від 02.07.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
4. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О.А. Банчук. – К. : О.М. Москаленко, 2013. – 588 с.
5. Лученко Д.В. Контрольне провадження : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. – Харків, 2003. – 169 с.
6. Karl-Heinz R. Polizeirecht Baden-Wurtemberg. Nomos Verlagsgesellschaft / R. Karl-Heinz, S. Schmitt. – Baden-Baden, 2005. – 450 s.
7. The Serious Organised Crime Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.soca.gov.uk>.
8. The Royal Military Police // British Army Website [Електронний ресурс].
9. What's the Role of the Civil Nuclear Constabulary Where Do They Work? – Civil Nuclear Constabulary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.snc.police.uk.2009-03-25>.
10. The National Policing Improvement Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.npia.police.uk>.
11. Матюхіна Н.П. Сучасний погляд на управління правоохоронними органами США / Н.П. Матюхіна // Право і безпека. – 2005. – Т. 4 – № 5. – С. 7–9.
12. Декларация о полиции : Резолюция № 690 (1979) Парламентской ассамблеи Совета Европы от 08.05.1979 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_803.
13. Реформування органів внутрішніх справ: проблеми та перспективи (вітчизняний і зарубіжний досвід) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 28–29 берез. 2014 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет внутрішніх справ, 2014. – 232 с.

14. Именем Закона. – 2014. – № 12 (5918). – С. 4.

15. Про питання реформування органів внутрішніх справ України : розпорядження Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1118-2014-p>.

Анотація

Ільницький В. О. Зарубіжний досвід у сфері процесуальної діяльності органів Національної поліції та його значення для України. – Стаття.

Досліджено теоретичні питання формування органів Національної поліції в Україні, законодавче регулювання цього поняття. Визначено коло повноважень цих органів. Розглянуто сферу здійснення адміністративно-процесуальної діяльності цими органами. Проаналізовано міжнародні органи поліції.

Ключові слова: органи Національної поліції, міжнародний досвід, адміністративно-процесуальна діяльність.

Аннотация

Ильницкий В. О. Международный опыт в сфере процессуальной деятельности органов Национальной полиции и его значение для Украины. – Статья.

Исследованы теоретические вопросы формирования органов Национальной полиции в Украине, законодательное регулирование этого понятия. Определен круг полномочий этих органов. Рассмотрена сфера осуществления административно-процесуальной деятельности этими органами. Проанализированы международные органы полиции.

Ключевые слова: органы Национальной полиции, международный опыт, административно-процесуальная деятельность.

Summary

Ilitskiyy V. O. International experience in the field of procedural activities of the National Police and its implications for Ukraine. – Article.

Theoretical issues of the formation of the National Police in Ukraine, legal regulation of the concept are investigated. Definition of terms of reference of these bodies is detected. The field of administrative and procedural activities of these bodies is considered. International police agencies are analyzed.

Key words: National Police authorities, international experience, administrative and procedural activities.